

2. *Співробітництво України з міжнародними фінансовими інституціями [Електронний ресурс] // Сайт Міністерства закордонних справ України : [сайт]. – Режим доступу : <http://mfa.gov.ua>*

3. *Група Світового банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldbank.org/>*

Оніщенко А.О.

студент-магістр

Опалько В.В.

к.е.н., доцент

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ЗАРУБІЖНІ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Удосконалення пенсійної системи України в контексті цивілізаційного розвитку є обов'язковою умовою. Це зумовлене різними причинами: старінням населення, фінансовим аспектами, економічними умовами розвитку, загальною тенденцією підвищення пенсійного віку та ін.

Проблема реформування пенсійної системи висвітлюється у працях багатьох вчених, зокрема, Н.Болотіної, М.Бойко, С.Синчук, М.Боднарук, В.Бурак, І.Гуменюк, С.Прилипка, Г.Чанишева, та інших. Проте чимало аспектів в реформуванні пенсійної системи, особливо можливості застосування в Україні міжнародного досвіду реформування пенсійної системи, залишаються невирішеними.

У світовій практиці пенсійного забезпечення прийнято розглядати кілька основних моделей пенсійної системи. Всі вони побудовані на основі розподільчого чи накопичувального принципів, мають специфічні особливості, які враховуються при розробці національних моделей пенсійного страхування. Існуючі пенсійні моделі можна класифікувати за фінансовими ресурсами, централізацією, структурою, специфікою країн, стратегією, рівнем розвитку економіки, моделлю Світового банку, типом реформи.

За особливостями формування фінансових ресурсів розрізняють пенсійні моделі:

1) солідарні системи пенсійного забезпечення – коли працівники та роботодавці здійснюють трансферти між поколіннями, тобто формують фінансові ресурси для фінансування пенсій;

2) капіталізовані (накопичувальні) – ґрунтуються на накопиченні працівником фінансових ресурсів на особовому рахунку упродовж трудової діяльності та передбачають обов'язковість ринків капіталу, через які здійснюються тимчасові трансферти. Розмір пенсії залежить від накопиченої грошової суми протягом трудової діяльності.

Такі країни, як Велика Британія, Швейцарія, Нідерланди, Ірландія і Данія, використовують системи «фіксованої ставки», які переважно фінансуються за рахунок загальнодержавних податків і передбачають фіксовані ставки пенсійних виплат незалежно від отримуваної заробітної плати та сплачених внесків [1, с.31].

Фінансування пенсійних систем більшості країн ЄС здійснюється за рахунок державного субсидування. В якості додаткового рівня пенсійного забезпечення зазвичай використовуються професійні накопичувальні схеми. Винятком є Франція, де застосовується розподільчий принцип фінансування. Третій рівень пенсійної системи в промислово розвинутих країнах – це добровільне пенсійне забезпечення [2, с.27]. Варто було б для України використовувати замість розподільчої системи – індивідуальні накопичувальні рахунки з обов'язковими та добровільними внесками. Перевагою такого підходу є те, що гроші з накопичувального рахунку будуть власністю лише громадянина і зможуть передаватися у спадок, що стане вагомим ресурсом для підвищення пенсій у перспективі.

Аналіз за 2016 рік питомої ваги сплати роботодавцями внесків до системи соціального страхування показав, що в Україні це – 36,7-49,7%, в Німеччині – 20,6%; Франція – 34,9%;

Великобританії – 12,8; США – 8,5%; Нідерланди – 18,5%; Польща – 19,6-22,3% [3]. Результатом порівняння джерел формування фінансових ресурсів є висновок, що в Україні питома вага сплати роботодавцями внесків до системи соціального страхування є однією з найбільших, але ми спостерігаємо неефективне використання цих коштів, оскільки розмір українських пенсій є недостатнім для підтримки гідного життя та задоволення необхідних потреб.

В європейських країнах домінуючим критерієм поділу моделей пенсійного забезпечення є рівень розвитку економіки. Так, наприклад, за цією ознакою професор Роїк В.Д. [5, с.20] виділяє дві моделі організації пенсійних систем:

1) англо-саксонську (ліберально-демократичну, модель Беверіджа), для якої характерні: висока питома вага заробітної плати у ВВП, помірний резерв коштів на обов'язкове пенсійне страхування, додаткове договірне (недержавне) корпоративне пенсійне страхування;

2) континентальну (класичну модель, бісмарківську): висока питома вага резервних коштів на обов'язкове пенсійне страхування, а також договірне (недержавне) корпоративне пенсійне страхування. Розмір пенсії в основному залежить від заробітної плати, з якої здійснюються страхові внески.

За багаторівневою моделлю Світового банку, основними цілями пенсійної системи є забезпечення осіб похилого віку реальним, сталим та надійним доходом у старості. Так, за їх ініціативи було розроблено концепцію пенсійної системи «Матеріальне забезпечення людей похилого віку у XXI сторіччі: міжнародні перспективи пенсійних реформ». Дана концепція враховує світові тенденції і демографічні процеси, створюючи багаторівневу модель пенсійного забезпечення, яка включає п'ять елементів:

1) «базовий рівень» – не передбачає сплату внесків та забезпечує мінімальний рівень соціального захисту;

2) обов'язкова державна солідарна пенсійна система визначених виплат має на меті покрити певну частку доходів, залежить від розміру заробітної плати та суми сплачених внесків;

3) обов'язкова накопичувальна система з визначеними внесками;

4) добровільна участь громадян у накопичувальній системі;

5) охоплює фінансову та нефінансову підтримку людей похилого віку всередині родини або іншими поколіннями [4, с.51]. На нашу думку, в Україні, варто впроваджувати таку модель, проте для її реалізації необхідно суттєво підвищити рівень життя населення.

Україна проводить низку структурних реформ у сфері пенсійного забезпечення, проте базова пенсія забезпечується на державному рівні, а недержавні пенсійні фонди пропонують додаткові пенсії. Переважна більшість країн з розвинутою економікою мають багаторівневу пенсійну систему, і здійснюють параметричні (а не структурні) реформи.

В Україні пенсії для більшості громадян практично перетворилися на виплати із соціального забезпечення. У реформованій солідарній системі розмір пенсій залежить від страхового стажу та від розміру заробітної плати, з якої сплачуються страхові внески. Ввести в дію другий накопичувальний рівень пенсійної системи планується у 2017 році, коли буде досягнуто бездефіцитність Пенсійного фонду [3]. У результаті, кожен громадянин отримує рахунок, на який буде перераховуватись частина пенсійних внесків, які будуть інвестуватись в надійні активи для отримання не тільки заощаджень, але й інвестиційного доходу. Формування ринку недержавного пенсійного забезпечення в Україні відбувається досить повільно. Основними причинами повільного розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення є: низький рівень доходності пенсійних активів; недосконале законодавство; низький рівень довіри населення до недержавних пенсійних фондів.

Досвід країн світу свідчить про те, що процес реформування пенсійної системи має бути послідовним, базуватися на підвищенні рівня відповідальності громадян за своє майбутнє, стимулюванні їх заощаджувати частину зароблених коштів на старість, подоланні патерналістських настроїв, адаптації до нових умов життя. В Україні переважає солідарна стратегія розвитку пенсійного забезпечення, тому існує об'єктивна необхідність

структурного реформування і тільки потім корегування параметричних складових пенсійної системи.

1. Махмудов Х.З., Даценко В.В. *Зарубіжний досвід формування пенсійного страхування в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vddfa/2011_1/Mahmudov.pdf*

2. Зайчук Б.О. *Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Б.О. Зайчук, О.Б. Зарудний, С.Б. Березіна, В.Т. Александров, С.М. Недбаєва. – К.: АВТ, 2015. – 244 с*

3. *Пенсійне забезпечення: міжнародний досвід [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pension.kiev.ua/files/pensprovision_international_experience_feb2016_ua.pdf.*

4. Стецюк Т. *Новації пенсійного забезпечення в Україні / Т. Стецюк // Страхова справа. – 2012. – № 2. – С. 51–53.*

5. Роїк В.Д. *Еволюція пенсійних систем: світові тенденції / В. Д. Роїк // Людина і праця. – 2008. – № 8. – С. 17-25.*

Парфанюк М.Р.

студентка

Карковська В.Я.

к.е.н., старший викладач

Національний університет «Львівська політехніка»

СОЦІАЛЬНА СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Останніми роками процес формування, становлення й розвитку українського суспільства відбувається у складних політичних і суперечливих соціально-економічних умовах, що в кінцевому результаті призводить до виникнення цілого комплексу загроз національній безпеці та обумовлює зростання втрат від найрізноманітніших небезпечних впливів.

Соціальна складова національної безпеки – поняття різноаспектне. Її визначення включає: по-перше, оцінку соціального напруження, що може призвести за певних обставин до потужних соціальних вибухів. По-друге, йдеться про ступінь незадоволеності населення рівнем соціально-економічного розвитку країни та власним добробутом. По-третє, це готовність і можливість для кожного індивіду займатися продуктивною працею [1]

Немає підстав заперечувати, що соціальна безпека є результатом соціального захисту та значною мірою залежить від соціальної політики держави, яка гарантує захищеність від загроз соціальним інтересам і, таким чином, нівелює негативний вплив соціальних ризиків на ступінь захищеності життєво важливих інтересів громадян. Соціальна безпека значною мірою зумовлює розвиненість, зрілість процесів соціального, суспільного розвитку. Разом з тим, без розвинених соціальних відносин не може бути стабільної соціальної безпеки як окремої людини, так і суспільства в цілому.

Соціальна складова в системі суспільно-політичних і економічних пріоритетів України набирає ваги одного з домінуючих національних інтересів. Від ефективності соціальної політики залежить ставлення громадян до впроваджуваних реформ, до державних інституцій, політичних партій і окремих політиків, зрештою – до державності і незалежності України. Від якості та динаміки вирішення цих проблем значною мірою залежатиме також імідж нашої країни в очах європейської і світової демократичної спільноти. З іншого боку, ситуація в соціальній сфері, механізм її функціонування та фінансування значною мірою визначаються вибраною моделлю розвитку держави. Соціально орієнтована економічна система з домінуванням складових соціал-демократичної моделі державного устрою передбачає високий рівень перерозподілу ВВП через бюджет, велику частку державної власності в економіці країни, високий ступінь контролю